

LIETUVOS RESPUBLIKOS
RINKIMŲ KODEKSO 30, 31, 32, 95, 97, 99, 122, 193 IR 196 STRAIPSNIŲ BEI PRIEDO
PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO NAUJAIS 194, 195 IR 196 STRAIPSNIAIS
KONSTITUCINIO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

2024 m. kovo 13 d. priimtas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2024/900 dėl politinės reklamos skaidrumo ir atrankiojo adresavimo (toliau – Reglamentas), kuris (išskyrus jame nurodytas nuo 2024 m. balandžio 9 d. taikomas nuostatas) įsigalios 2025 m. spalio 10 d. ir kuriuo siekiama užtikrinti didesnę skaidrumą politinės reklamos sektoriuje visoje Europos Sąjungoje (toliau – ES). Reglamentas yra svarbus žingsnis, kovojant su politinės reklamos manipuliacijomis bei dezinformacija ir užtikrinant skaidrius, patikimus rinkimus ir viešąsias diskusijas. Reglamentu suvienodinamas politinės reklamos atskyrimo ir žymėjimo reguliavimas visoje ES. Pradėjus taikyti Reglamentą piliečiams bus lengviau atpažinti politinę reklamą, suprasti, kas ir kokių tikslų ją užsakė, žinoti, ar jie gavo tikslinę reklamą ir kaip ji jiems pateikta, kad jie būtų geriau pasirengę priimti informaciją pagrįstus sprendimus. Juo taip pat bus užtikrinta, kad politinė reklama būtų skleidžiama gerbiant teisę į privatumą ir apsaugant nuomonės bei žodžio laisves.

Reglamente nustatytos taisyklės apima politinės reklamos skaidrumą ir atrankųjį adresavimą, susijusį su ES lygmeniu arba valstybėje narėje vykstančiais rinkimais, referendumu ar teisėkūros procesu. Jos nedaro poveikio politinės reklamos skelbimų turiniui (kuriam taikoma redakcinė atsakomybė), asmeniškai pareikštomis nuomonėmis ar kitiems politinės reklamos aspektams, pavyzdžiui, politinių kampanijų organizavimui, finansavimui ir vykdymui. Šiems aspektams ir toliau taikomos konkrečios valstybių narių nacionalinės taisyklės. Pagal Reglamentą politinės reklamos skelbimai turi būti pažymimi skaidrumo ženklais ir aiškiai matomu bei lengvai suprantamu skaidrumo pranešimu. Juose turi būti aiškiai nurodyta, kad tai yra politinės reklamos skelbimai, ir pateikiama pagrindinė informacija, įskaitant politinės reklamos pranešimo užsakovą ir (ar) mokėtoją, rinkimus ar referendumą, su kuriais jie susiję, publikavimo laikotarpį, sumokėtas sumas arba gautos naudos vertę (taip pat jų šaltinius ir apskaičiavimo metodiką), atrankiojo adresavimo ir skelbimo pateikimo metodus, asmens duomenų naudojimo pagrindą, peržiūrų skaičių (jeigu įmanoma), nuorodas į reikiamą kitą informaciją ir jos skelbimą internete, taip pat skundo pateikimo mechanizmą. Atrankiojo adresavimo naudojimas internete bus leidžiamas tik laikantis griežtų sąlygų. Duomenys turi būti surinkti iš konkretaus duomenų subjekto ir gali būti naudojami tik gavus aiškų ir atskirą to duomenų subjekto sutikimą juos naudoti politinei reklamai. Specialių kategorijų asmens duomenys, pavyzdžiui, duomenys, atskleidžiantys rasinę ar etninę kilmę arba politines pažiūras, negali būti naudojami profiliavimui. Siekiant užkirsti kelią ne ES šalių kišimuisi, likus trims mėnesiams iki rinkimų ar referendumo (valstybės narės gali nustatyti ir griežtesnes taisykles) draudžiama teikti rinkimų ar referendumo politinės reklamos paslaugas užsakovams, kurie nėra ES valstybės narės piliečiai ar nuolatiniai gyventojai arba ES įsisteigę (faktiškai nepriklausantys trečiosios šalies asmenims ir jų nekontroliuojami) juridiniai asmenys, ar tokių užsakovų vardais. Reglamente daug dėmesio teikiama nustatant vienodas politinės reklamos internete taisykles visoje ES ir numatant sukurti viešą visų internete paskelbtų politinės reklamos skelbimų saugyklą. Tai ypač svarbu, nes internete politinė reklama gali būti lengvai paslėpta ir sunkiai atpažįstama. Reglamente nustatyta ir ne ES įsisteigusių politinės reklamos paslaugų teikėjų pareiga vienoje iš ES valstybių narių, kurioje

siūlo savo paslaugas, paskirti savo teisinius atstovus, atsakingus už Reglamento laikymąsi, kurių duomenys bus tvarkomi valstybių narių kompetentingų institucijų informacinėse sistemose, per interneto svetaines susietose Europos Komisijos sukurtame viešai prieinamame portale.

Reglamente yra numatyta ir tai, kad Europos Komisija priims Reglamento įgyvendinimo aktus, kuriais nustatys skaidrumo pranešimo formatą ir pateiks technines specifikacijas (iki 2025 m. liepos 10 d.), taip pat palengvins politinės reklamos įtraukimą į Europos internetinės politinės reklamos skelbimų saugyklą ir užtikrins internete skelbiamos informacijos prieinamumą per vieną portalą (iki 2026 m. balandžio 10 d.). Kartu Reglamente nurodyta, kad, siekdama padėti nacionalinėms kompetentingoms institucijoms veiksmingai įgyvendinti šį reglamentą ir užtikrinti, kad už jame nustatytų pareigų pažeidimus politinės reklamos paslaugų užsakovams arba teikėjams būtų skiriamos baudos arba kitos priemonės, vadovaujantis Reglamente nustatytais kriterijais, Europos Komisija turėtų parengti bendras veiksmingo Reglamento įgyvendinimo gaires, įskaitant ir dėl sankcijų taikymo (preambulės 26, 104, 108 konstatuojamosios dalys).

Be to, pagal Reglamentą bus sukurtas nacionalinių kontaktinių subjektų tinklas, kuris atliks ES valstybių narių kompetentingų institucijų ir Europos Komisijos bendradarbiavimo visais Reglamento aspektais platformos funkciją, palengvins Reglamento taikymo ir vykdymo užtikrinimą ir parengs gaires, skirtas padėti politinės reklamos paslaugų užsakovams ir teikėjams laikytis Reglamento reikalavimų.

Nors Reglamentas bus tiesiogiai taikomas visose ES valstybėse narėse (be papildomų nacionalinių teisės aktų), yra reikalinga sukurti teisinės prielaidas Reglamento nuostatų taikymui, kad galiojantis Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas (toliau – RK), kuriuo jau yra reguliuojama politinė reklama, būtų suderintas su Reglamentu ir jam neprieštarautų. Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso 30, 31, 32, 95, 97, 99, 122, 193 ir 196 straipsnių bei priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo naujais 194, 195 ir 196 straipsniais konstitucinio įstatymo projekto (toliau – RK pakeitimo projektas) tikslas – užtikrinant tinkamą Reglamento įgyvendinimą, patikslinti RK nustatytus politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimus bei įtvirtinti tinkamą jų laikymosi priežiūrą, nustatant Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) – kaip Reglamento reikalavimų įgyvendinimo priežiūros institucijos – įgaliojimus taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas už politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimus nustatančių Reglamento nuostatų pažeidimus, taip pat nustatant kitas Reglamento taikymui reikalingas VRK funkcijas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Pirminį projektą parengė VRK, įgyvendindama Reglamento perkėlimo į nacionalinę teisę planą. Galutinį RK pakeitimo projektą parengė Lietuvos Respublikos Teisėkūros politikos grupės (vadovė Jolita Šlikienė, tel. +370 614 67611, el. p. jolita.slikiene@tm.lt) vyresnioji patarėja Mėta Matuzevičienė, tel. +370 671 85621 ir vyriausioji patarėja Jurga Greičienė, tel. +370 611 27140, el. p. jurga.greiciene@tm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu politinės reklamos santykius reguliuoja RK. Jame nustatytos politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo taisyklės nedaug skiriasi nuo Reglamento nuostatų, tačiau galima išskirti kai kurias RK nuostatas, kurias, siekiant tinkamo Reglamento įgyvendinimo, reikėtų pakeisti ar patikslinti.

Pagal galiojančią RK 95 straipsnio 1 dalį politinė reklama gali būti skleidžiama už užmokestį arba neatlygintinai. Pagal RK 95 straipsnio 4 dalį atlygintina politinė reklama turi būti aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos VRK nustatyta tvarka ir rinkimų politinės kampanijos laikotarpiu ji turi būti aiškiai pažymėta, nurodant lėšų šaltinį (mokėtoją ir (ar) užsakovą, kurio vardu ar interesais skleidžiama). Pagal RK 97 straipsnio 4 ir 5 dalis politinių kampanijų finansavimo kontrolės tikslu taip pat turi būti deklaruojama paskleista politinė reklama, nurodant jos kainą, įkainius, skelbimo laiką (plotą) ir asmenį, kurio interesais politinė reklama buvo paskleista, taip pat asmenį, užsakiusį parengti ar paskleisti politinę reklamą, ir asmenį, sumokėjusį už politinės reklamos skleidimą. RK nėra nustatytas reikalavimas informaciją apie visus politinės reklamos skelbimo internete atvejus skelbti vieningoje saugykloje (vienaime portale), kokią numatoma sukurti pagal Reglamentą. Taip pat RK nėra nustatyta VRK pareiga nustatyti specialių rinkimų agitacijos laidų žymėjimo tvarką.

RK jau yra nustatytas Reglamente nurodytas (valstybėms narėms suteikiant teisę nustatyti griežtesnes taisykles) draudimas rinkimų ar referendumo politinę kampaniją (įskaitant rinkimų ar referendumo politinę reklamą) finansuoti (remti) fizinių asmenų, kurie nėra ES piliečiai ar nuolatiniai gyventojai, ir bet kokių juridinių asmenų aukų lėšomis, taip pat draudžiama šių politinių kampanijų dalyvius finansuoti per trečiuosius asmenis (RK 104 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnio 1 dalis, 111 straipsnio 1, 2 ir 4 dalys). Be to, rinkimų (atsižvelgiant į jų rūšį) ar referendumo politinių kampanijų dalyviais (kandidatais ar kandidatus keliančiais ir užsakančiais rinkimų politinę reklamą) gali būti tik Lietuvos Respublikos piliečiai, jos nuolatiniai gyventojai ir (ar) Lietuvos Respublikoje nuolat gyvenantys ES valstybių narių piliečiai, taip pat politinės organizacijos, kurių nariais pagal Lietuvos Respublikos politinių organizacijų įstatymo 3 straipsnį gali būti tik Lietuvos Respublikos piliečiai ir Lietuvos Respublikoje gyvenantys ES valstybių narių piliečiai (RK 10 straipsnis, 65 straipsnio 2 dalis).

Pagal RK 31 straipsnį VRK, be kita ko, turi atlikti politinės reklamos stebėseną ir kontroliuoti, kaip vykdomas šis kodeksas bei kiti teisės aktai, reglamentuojantys rinkimus, ir taikyti atsakomybę už jų pažeidimus. Pagal RK 95 straipsnio 5 dalį už nepažymėtą (laikomą paslėpta) politinę reklamą taikoma įstatymų nustatyta atsakomybė: už išorinės politinės reklamos įrengimo ir skleidimo nustatytos tvarkos pažeidimus bei už RK nustatytų politinės reklamos skleidimo reikalavimų nesilaikymą VRK gali paskirti baudą (pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 92 straipsnį); kai kuriuos RK pažeidimus, susijusius su politinės reklamos skleidimu, VRK gali pripažinti šiurkščiais RK pažeidimais, pvz., jeigu išlaidos nepažymėtai (paslėptai) politinei reklamai sudaro 10 ar daugiau proc. nustatyto didžiausio rinkimų politinės kampanijos išlaidų dydžio (RK 193 straipsnio 1 dalies 10 punktas). Tačiau RK nėra numatyta VRK teisė skirti kitas sankcijas už politinės reklamos žymėjimo ar skaidrumo reikalavimų pažeidimus ar pripažinus juos mažareikšmiais jokių sankcijų neskirti, taip pat nėra numatyta galimybė skirti sankcijas juridiniams asmenims, prižiūrėti, kaip tarpininkavimo paslaugų teikėjai laikosi su politinės reklamos skleidimu susijusių pareigų.

Įgyvendindama RK nustatytus uždavinius ir funkcijas, VRK pagal 33 straipsnį 1 dalį turi teisę, be kita ko, neatlygintinai gauti iš visų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, taip pat kitų juridinių ir fizinių asmenų duomenis ir dokumentus, reikalingus savo funkcijoms atlikti (1 punktas); reikalauti, kad būtų laikomasi šio kodekso ir kitų teisės aktų reikalavimų ir būtų pašalinti šio kodekso ir kitų įstatymų pažeidimai (3 punktas), reikalauti pateikti šiame kodekse ir kituose įstatymuose nurodytus su politine reklama susijusius dokumentus (4 punktas), gauti iš visų valstybės valdžios ir valdymo institucijų, Lietuvos banko, valstybės ir savivaldybių įmonių (taip pat ir jų kontroliuojamų),

įstaigų ir organizacijų, juridinių ir fizinių asmenų politinės reklamos reikalavimų pažeidimų tyrimui reikalingus dokumentus, duomenis ar informaciją, taip pat gauti pirminius ir kitus dokumentus, kuriuose šie duomenys ar informacija užfiksuoti, gauti pirmiau nurodytų asmenų paaiškinimus, informaciją ar duomenis žodžiu ar raštu (6 punktas). RK 44 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtintas VRK sprendimų privalomumas, o 45 straipsnyje – asmenų pareiga pateikti VRK reikalaujamą informaciją, dokumentus ir paaiškinimus, reikalingus, be kita ko, tiriant politinės reklamos reikalavimų pažeidimus, per jos nustatytą terminą. RK nustatyta ir tai, kad VRK turi teisę kreiptis į Lietuvos radijo ir televizijos komisiją, Visuomenės informavimo etikos komisiją, žurnalistų etikos inspektorius dėl paskleistos informacijos turinio vertinimo politinės reklamos aspektu; taip pat turi teisę kreiptis į Lietuvos radijo ir televizijos komisiją ir žurnalistų etikos inspektorius dėl vertinimo, ar vykdant rinkimų politinę kampaniją buvo panaudotos manipuliavimo internetinių socialinių tinklų paslaugų platformos paskyromis priemonės (RK 32 straipsnio 4 dalies 3 punktas, 125 straipsnio 6 dalis). Be to, pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 12 straipsnio 4 dalį VRK kaip viešojo administravimo subjektas motyvuotai gali prašyti kito viešojo administravimo subjekto pateikti dokumentus, informaciją ar nuomonę pagal kompetenciją, kurių reikia administraciniam sprendimui priimti, arba tarnybinės pagalbos, o pagal 31 straipsnio 3 dalies 5 punktą, atlikdama ūkio subjektų veiklos priežiūrą, bendradarbiauja su kitais ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančiais subjektais. Taigi RK ir kituose įstatymuose yra numatytas VRK ir kitų kompetentingų (priežiūros) institucijų bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas nacionaliniu lygmeniu, kurį valstybės narės turi užtikrinti pagal Reglamentą. Tačiau RK nėra numatyta VRK pareiga bendradarbiauti su kitų valstybių narių kompetentingomis institucijomis bei Europos Komisija ir dalytis informacija politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų užtikrinimo srityje.

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 7¹ straipsnyje nustatyta, kad kituose tiesiogiai taikomuose ES teisės aktuose minima priežiūros institucija, nurodyta Reglamente (ES) 2016/679, atsižvelgiant į šio įstatymo 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą kompetenciją, yra Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija arba žurnalistų etikos inspektorius; šios institucijos atlieka kituose tiesiogiai taikomuose ES teisės aktuose nustatytas priežiūros institucijos užduotis ir turi juose nustatytus priežiūros institucijos įgaliojimus. Taigi Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija ir žurnalistų etikos inspektorius, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, turi įgaliojimus savo kompetencijos srityje stebėti, kaip taikomi Reglamento reikalavimai, susiję su politinės reklamos atrankiojo adresavimo ir internetinės politinės reklamos skelbimo pateikimo metodais, taip pat skirti baudas už šių reikalavimų pažeidimus. Ryšių reguliavimo tarnyba, pagal Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 1 straipsnio 2 dalį įgaliota atlikti Reglamente (ES) 2022/2065 nustatytas skaitmeninių paslaugų koordinatoriaus funkcijas, pagal Reglamento 22 straipsnio 3 dalį yra atsakinga už tarpininkavimo paslaugų teikėjų, kaip apibrėžta Reglamente (ES) 2022/2065, koordinavimo nacionaliniu lygmeniu užtikrinimą ir, prireikus, tarpvalstybinį bendradarbiavimą su kitų valstybių skaitmeninių paslaugų koordinatoriais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

RK pakeitimo projektu, siekiant tinkamo Reglamento nuostatų įgyvendinimo:

1) VRK yra paskiriama priežiūros institucija įgyvendinant Reglamento nuostatas dėl politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų, atitinkamai patikslinant VRK uždavinius ir funkcijas, įskaitant pareigą nustatyti politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų pagal Reglamentą

kontrolės tvarką ir metodus, taip pat teikti rekomendacijas dėl politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų įgyvendinimo pagal Reglamentą (RK 30 straipsnio nauja 3 dalis, 31 straipsnio 3 ir 4 punktai, 32 straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktai; Reglamento 22 straipsnio 3 ir 4 dalys).

2) Nustatomos naujos VRK funkcijos: tvarkyti Lietuvos Respublikos teritorijoje įregistruotų teisinių atstovų duomenis savo informacinėje sistemoje, prižiūrėti, kaip tarpininkavimo paslaugų teikėjai laikosi Reglamento 7–17 ir 21 straipsniuose nustatytų pareigų, atlikti ES lygmens nacionalinio kontaktinio subjekto pareigas, bendradarbiauti su kitų ES valstybių narių kompetentingomis institucijomis, taikyti atsakomybę už Reglamento pažeidimus ir teikti ataskaitas Europos Komisijai apie pritaikytas sankcijas (RK 32 straipsnio 3 dalies 4 ir 5 punktai, 4 dalies naujas 7 punktas; Reglamento 21 straipsnio 4 dalis, 22 straipsnio 3, 5, 8 ir 9 dalys, 23 straipsnis, 25 straipsnio 8 dalis).

3) Vietoj politinės reklamos, atlygintinos (mokamos) politinės reklamos sąvokų apibrėžčių ir politinės reklamos išimčių nurodoma, kad politinės reklamos ir kitos su jos teisiniu reguliavimu susijusios sąvokos, įskaitant tai, kas nelaikoma politine reklama, yra suprantama taip, kaip tai apibrėžta Reglamente (RK 95 straipsnis, 97 straipsnio 3 dalis; Reglamento 1 straipsnio 2 ir 3 dalys ir 3 straipsnis, įsigaliojęs 2024 m. balandžio 9 d.) Reglamento reikalavimai taikomi tik politinės reklamos paslaugoms, kurios paprastai teikiamos už atlygį ar kitą nepiniginę naudą. Pagal Reglamentą politinė reklama nėra laikomos neatlygintinai skelbiamos politinės pažiūros ir kitas redakcinis turinys, už kuriuos taikoma redakcinė atsakomybė, asmeniškai reiškiamos politinės pažiūros, oficialių šaltinių pranešimai, susiję tik su dalyvavimo rinkimuose ar referendumuose organizavimu (skatinimu) ir sąlygomis, įskaitant kandidatūrų ar referendumui spręsti pateikto klausimo paskelbimą, taip pat viešai teikiama oficiali informacija, pristatant kandidatus viešosiose erdvėse arba žiniasklaidos priemonėse nemokamai, jeigu ja nėra agituojuama tam tikru būdu balsuoti ar daryti įtaką teisėkūroje. Taigi galiojančias RK 97 straipsnio 3 dalies nuostatas pripažinus netekusiomis galios, nes jos iš esmės yra įtvirtintos Reglamente, bus taikomas Reglamente nustatytas panašus teisinis reguliavimas: politinė reklama ir toliau nebus laikoma neatlygintinai skleidžiami įprastiniai informaciniai pranešimai apie valstybės politiką, politinių organizacijų (jų valdymo organų), kandidatų veiklą, jeigu jais nėra agituojuama tam tikru būdu balsuoti, rinkimų politinės kampanijos laikotarpiu visuomenės informavimo priemonėmis neatlygintinai skleidžiama informacija apie rinkimų programas, taip pat neatlygintinai skelbiamos politikų ir politinės kampanijos dalyvių nuomonės, pranešimai ir komentarai, už kuriuos taikoma redakcinė atsakomybė.

4) Vietoj konkrečių reikalavimų nurodoma, kad politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimai yra nustatyti Reglamente ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose, įskaitant reikalavimą politinės reklamos skelbime pateikti nustatytos formos ir turinio skaidrumo pranešimą, taip pat viešai skelbti ir numatytą laiką saugoti informaciją apie visus politinės reklamos skelbimo internete atvejus vieningoje saugykloje (viename portale); tačiau lieka reikalavimas, kad už su rinkimų politinė kampanija susijusią politinę reklamą gali atsilyginti tik pats rinkimų politinės kampanijos dalyvis, kuris iš anksto turi VRK deklaruoti visas paskyras socialiniuose tinkluose, per kurias jis rengiasi skleisti politinę reklamą ir agitaciją, ir asmenis, kurie įgalioti administruoti ir atsilyginti už politinės reklamos jose skleidimą (RK 95 straipsnio nuostatos, įsigaliosiančios 2025 m. spalio 10 d.; Reglamento 6–21 straipsniai).

5) Nustatoma, kad specialių rinkimų agitacijos laidų žymėjimo tvarką nustato VRK (RK 99 straipsnio 1 dalis, 122 straipsnio 1 dalies 4 punktas; Reglamento 28 konstatuojamoji dalis).

6) Nustatomos VRK sprendimu taikomos sankcijos politinės reklamos teikėjams ir užsakovams už Reglamento 5–17, 20 ir 21 straipsnių pažeidimus – baudos, nevirsijančios

Reglamento 25 straipsnio 2 dalyje nurodytos sumos, ir administracinės priemonės, skiriamos bet kurio pažeidimo tyrimo etapo metu, nepriklausomai nuo baudos paskyrimo: įspėjimas ir (arba) nurodymas nutraukti pažeidimus ir reikalauti, kad būtų imtasi Reglamento laikymuisi būtinų priemonių ir (arba) būtų pašalinti nustatyti politinės reklamos paslaugų teikimo trūkumai; taip pat numatomi VRK įgaliojimai už mažareikšmius Reglamento pažeidimus priimti sprendimą sankcijų netaikyti, pareiškiant žodinę pastabą, kai pažeidimas pašalinamas nedelsiant, arba pateikiant rašytinį nurodymą per nustatytą protingą terminą (kuris gali būti pratęstas tik vieną kartą) pašalinti pažeidimą; priimant sprendimą dėl sankcijos rūšies ir jos dydžio ar sankcijų netaikymo (be kita ko, sprendžiant, ar pareikšti žodinę pastabą, ar pateikti rašytinį nurodymą pašalinti pažeidimą, taip pat nustatant pažeidimo pašalinimo terminą), kiekvienu atskiru atveju turi būti vadovaujamas Reglamento 25 straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatytais kriterijais, VRK patvirtintu baudų apskaičiavimo tvarkos aprašu, taip pat VRK nustatytais mažareikšmių Reglamento pažeidimų kriterijais ir šių pažeidimų pašalinimo terminais, be to, tokiaame sprendime turi būti nurodomi aiškūs motyvai, pagrįsti konkrečaus pažeidimo sunkumo ir kitų susijusių aplinkybių įvertinimu; numatoma VRK pareiga apie savo sprendimus dėl Reglamento 22 straipsnio 5 dalies f punkte numatytų administracinių priemonių skyrimo tarpininkavimo paslaugų teikėjams pranešti Ryšių reguliavimo tarnybai (RK naujas 194 straipsnis; Reglamento 22 straipsnio 5 dalis, 25 straipsnio 1, 2, 4 ir 5 dalys).

7) Nustatoma Reglamento pažeidimų tyrimo ir sankcijų už juos taikymo tvarka, be kita ko, įtvirtinant VRK pareigą nepagrįstai nedelsiant išnagrinėti paskutinį mėnesį prieš rinkimus ar referendumus gautus ir su jais susijusius pranešimus apie Reglamento pažeidimus; formuluotė „nepagrįstai nedelsiant“ turi būti aiškinama atsižvelgiant ir į RK 185 straipsnio 2 dalyje nurodytus sutrumpintus skundų nagrinėjimo terminus (per 2, 3 ar 5 dienas, ne vėliau kaip rinkimų dieną ar iki rinkimų dienos), ir į konkrečaus pažeidimo sunkumo ir kitų susijusių aplinkybių vertinimą, užtikrinant tinkamą pažeidimo ištyrimą, visų įrodymų surinkimą ir sprendimų motyvavimą; taip pat nustatoma VRK sprendimų dėl tokių sankcijų taikymo apskundimo ir vykdymo tvarka, įtvirtinant suinteresuotų asmenų teisę apskusti sprendimus dėl sankcijų taikymo (įskaitant sankcijų netaikymą, atsisakymą atlikti atitinkamus veiksmus ar neveikimą) ir pareigą atitinkamai juos įvykdyti per numatomus terminus: sprendimo dėl baudos skyrimo atveju – per 30 dienų, o sprendimo dėl administracinės priemonės atveju – per 7 dienas nuo pranešimo apie tokį sprendimą gavimo dienos (išskyrus VRK sprendime nustatytą kitokį objektyviai būtiną administracinės priemonės įvykdymo terminą), kartu nustatant VRK pareigą apie priimtą sprendimą nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 2 dienas nuo sprendimo priėmimo dienos, informuoti suinteresuotus asmenis, išsiunčiant jiems sprendimo kopiją, arba teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos; sutrumpintas 7 dienų sprendimo dėl administracinės priemonės skyrimo apskundimo, vykdymo ir skundo dėl tokio sprendimo nagrinėjimo teisme (numatant vykdymo sustabdymą apskundimo teismui atveju) terminas numatomas todėl, kad tokį sprendimą yra būtina vykdyti skubiau, užtikrinant Reglamento reikalavimų laikymąsi, jo pažeidimų ištaisymą ir tinkamą informavimą apie politinę reklamą (RK nauji 195 ir 196 straipsniai; Reglamento 24 straipsnis, 25 straipsnio 1 dalis).

Atsižvelgiant į Reglamento nuostatų įsigaliojimo datą, taip pat į tai, kad priėmus RK pakeitimo projektą VRK turės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus, siūloma nurodyti šio projekto nuostatų įsigaliojimo datą 2025 m. spalio 10 d., išskyrus nuo oficialaus paskelbimo įsigaliosiančias RK 95 straipsnio nuostatas dėl politinės reklamos ir kitų su jos teisiniu reguliavimu susijusių sąvokų, įskaitant tai, kas nelaikoma politine reklama (RK 95 straipsnis, 97 straipsnio 3 dalis).

Be to, atsižvelgiant į 2026 m. birželio 30 d. įsigaliosiančias Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatas dėl ekonominių

piniginių sankcijų vykdymo administravimo veiklą organizuojant vieno langelio principu (pavedant tai vykdyti vienam administratoriui – Valstybinei mokesčių inspekcijai), papildomai siūloma nustatyti 2026 m. birželio 30 d. įsigaliosiantį RK nuostatų dėl VRK sprendimo dėl baudos skyrimo vykdymo pakeitimą (t. y. siūlomos dvi skirtingos RK naujo 196 straipsnio 3 dalies redakcijos). Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, RK pakeitimo projektu taip pat nustatomos pereinamojo pobūdžio nuostatos, nurodant, kokių teisiniu reguliavimu vadovaujantis turės būti vykdomi iki 2026 m. birželio 29 d. priimti VRK sprendimai dėl baudos skyrimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus RK pakeitimo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas RK pakeitimo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės. Buvo atliktas šio projekto antikorporcinis vertinimas (pridedama pažyma).

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Priimtas RK pakeitimo projektas ir jo įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės. Reglamentu, kuriam įgyvendinti skirtas šis projektas, yra suvienodinamos verslo, teikiančio politinės reklamos paslaugas, sąlygos visoje ES (Europos Komisija, teikdama Reglamento pasiūlymą, atliko išsamų jo poveikio vertinimą). Europos Komisija dar turi priimti Reglamento įgyvendinimo aktus iki 2025 m. liepos 10 d., sukurti viešai prieinamą bendrą portalą internete skelbiamai informacijai iki 2026 m. balandžio 10 d., taip pat parengti bendras veiksmingo Reglamento įgyvendinimo gaires, be kita ko, dėl politinės reklamos identifikavimo ir sankcijų taikymo.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
RK pakeitimo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įstatymo inkorporavimui į teisinę sistemą kitų teisės aktų priimti nereikės. Pastebėtina, kad nereikia keisti Lietuvos Respublikos referendumo konstitucinio įstatymo (pagal jo 17 straipsnio 5 dalį) ir Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos konstitucinio įstatymo (pagal jo 14 straipsnio 4 dalį), nes juose nurodyta, kad referendumo politinės reklamos žymėjimui ir skleidimui bei veiklai, susijusiai su piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos projekto politinės reklamos skleidimu, *mutatis mutandis* taikomos RK ir kitų teisės aktų nuostatos dėl rinkimų politinės reklamos žymėjimo ir skleidimo. Be to, nereikia keisti RK nuostatų dėl kai kurių politinės reklamos aspektų, pavyzdžiui, politinių kampanijų organizavimo, finansavimo ir vykdymo taisyklių, politinės reklamos bendrųjų draudimų ar apribojimų tam tikrais konkrečiais (rinkimų) laikotarpiais, nes pagal Reglamento 2 straipsnio 2 dalį tai nepatenka į Reglamento taikymo sritį.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

RK pakeitimo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. RK pakeitimo projekte nėra įtvirtinta naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų, projekte nurodoma, kad politinės reklamos ir kitos su jos teisiniu reguliavimu susijusios sąvokos ir tai, kas nelaikoma politine reklama, yra suprantama taip, kaip tai apibrėžta Reglamente.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

RK pakeitimo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis. Informacija apie santykį su Reglamentu pateikiama pridedamoje atitikties lentelėje.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia lydimųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys

Priėmus RK pakeitimo projektą, iki jo įsigaliojimo dienos VRK turės priimti (pakeisti) su Reglamento nuostatų dėl politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų taikymu susijusius ir naujoms VRK funkcijoms vykdyti reikalingus RK įgyvendinamuosius teisės aktus: panaikinti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2010 m. rugsėjo 10 d. sprendimu Nr. Sp-58 patvirtintą Politinės reklamos žymėjimo tvarkos aprašą; spręsti dėl poreikio panaikinti arba pakeisti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2022 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu Nr. Sp-68 patvirtintas Rekomendacijas dėl politinės reklamos skleidimo ir vertinimo; pakeisti (papildyti) Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2019 m. lapkričio 28 d. sprendimu Nr. Sp-426 patvirtintus Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinės sistemos nuostatus; taip pat nustatyti politinės reklamos žymėjimo ir skaidrumo reikalavimų pagal Reglamentą kontrolės tvarką ir metodus, specialių rinkimų agitacijos laidų žymėjimo tvarką, mažareikšmių Reglamento pažeidimų kriterijus ir šių pažeidimų pašalinimo terminus bei patvirtinti baudų apskaičiavimo tvarkos aprašą. Taip pat VRK apie tai, kad ji yra ES lygmens nacionalinis kontaktinis subjektas, turės viešai paskelbti savo interneto svetainėje ir informuoti Europos Komisiją, nurodydama savo kontaktinius duomenis. Be to, siekiant laikytis teisėkūros ekonomiškumo principo, VRK bus įtraukta į Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašą, kai Ekonomikos ir inovacijų ministerija rengs atitinkamo Vyriausybės nutarimo pakeitimo projektą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Reglamento nuostatomis sukuriamos ir RK pakeitimo projektu, siekiant tinkamai įgyvendinti Reglamentą, VRK kaip pagrindinei priežiūros institucijai pavedamos naujos funkcijos, kurioms įgyvendinti reikalingi žmogiškieji ištekliai. Todėl pagal VRK pateiktą informaciją šio etato išlaikymas (darbo užmokesčiui) valstybės biudžetui kasmet kainuos 33 000 Eur. Etatas turės būti išlaikomas iš VRK 2026–2028 metams planuojamų ir tvirtinamų valstybės biudžeto asignavimų. Reglamentas įpareigoja valstybės nares užtikrinti, kad jų nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų visas būtinas priemones savo užduotims pagal šį reglamentą vykdyti, įskaitant pakankamus techninius, finansinius ir žmogiškuosius išteklius, kad galėtų tinkamai prižiūrėti, kaip užsakovai ir politinės reklamos paslaugų teikėjai laikosi reikalavimų, neviršydami savo kompetencijos pagal šį reglamentą (Reglamento 22 straipsnio 6 dalis). Taip pat Reglamentas įpareigoja užtikrinti skaidrumą ir operatyvų reagavimą į pažeidimus. Atsakingai įvertinus esamą situaciją ir institucijos galimybes,

būtų numatomas tik vieno papildomo etato poreikis. Jau dabar VRK susiduria su dideliu skundų ir pranešimų kiekiu, o Reglamento įgyvendinimas sukurs naujas funkcijas ir dar padidins krūvį.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai RK pakeitimo projekto žodžiai: „politinė reklama“, „rinkimai“, „reglamentas (ES) 2024/900“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.